

Vergaderjaar 1999–2000

25 938

Leeftijdsgrenzen in wet- en regelgeving

Nr. 9

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 13 april 2000

In opdracht van het Landelijk Bureau Leeftijdscriminatie (LBL) en met financiële steun van mijn departement heeft het Verwey-Jonker Instituut een onderzoek gedaan naar maatschappelijke knelpunten in de particuliere sector als gevolg van het hanteren van leeftijdsgrenzen. Ter gelegenheid van het verschijnen van het onderzoeksrapport heeft het LBL een conferentie belegd. Het LBL heeft het rapport en het verslag van de conferentie onlangs aan mij aangeboden, en daarbij naast de aanbevelingen die in het rapport staan, nog enkele aanbevelingen gedaan. Bij brief van 12 april 1999 (TK 1998–1999, 25 938, nr. 5) heb ik u toegezegd u over de uitkomsten te zullen informeren.

In het rapport worden 44 maatschappelijke knelpunten gesignaleerd, die naar aard en ernst sterk verschillen. De meeste knelpunten zijn geconstateerd in de dienstensector (verzekeringen, banken en reizen/vakanties): 27. In de categorie maatschappelijke participatie (vrijwilligerswerk, sport, kunst en cultuur, en participatie in besluitvorming) zijn 10 knelpunten geconstateerd, in de sector leefomgeving en huisvesting 6 en bij onderwijs en scholing 1. Overigens moet hierbij worden opgemerkt dat niet altijd sprake is van leeftijdsgrenzen, maar dat het ook kan gaan om maatschappelijke en technologische ontwikkelingen die sommige groepen in de samenleving, waaronder ouderen, voor moeilijkheden kunnen plaatsen. Te denken valt dan aan de toegenomen automatisering met geldautomaten en automaten voor treinkaartjes. Verder kan niet altijd worden aangenomen dat de gehanteerde leeftijdsgrenzen ongerechtvaardigd zijn, ook al worden zij soms als knelpunt ervaren.

De onderzoekers doen naar aanleiding van de geconstateerde knelpunten een aantal aanbevelingen, dat grotendeels gericht is tot de desbetreffende sectoren. Ik ga ervan uit dat het LBL – afhankelijk van de ernst van de verschillende knelpunten – deze bij zijn subsidiabele werkzaamheden – het tegengaan van leeftijdscriminatie – zal betrekken zoals dat nu al ten aanzien van de sportsector gebeurt.

Enkele andere aanbevelingen zijn (mede) gericht tot de rijksoverheid of hebben een nauwe relatie met overheidsbeleid. Daarop wordt hieronder ingegaan.

Een algemene aanbeveling is om bij de uitwerking van beleidsthema's en -voorstellen meer rekening te houden met de grotere variatie in levensloop en de individuele keuzes die mensen maken in hun leven. Dit gebeurt al meer en meer en krijgt onder andere in het emancipatiebeleid volop aandacht. Dit betekent dat er niet meer van standaardpatronen wordt uitgegaan.

Een tweede aanbeveling heeft betrekking op zorgverzekeringen waar soms leeftijdsgrenzen worden gehanteerd. De in het rapport genoemde thans nog resterende knelpunten hebben alle betrekking op problemen die samenhangen met de overgang naar of het afsluiten van een particuliere ziektekostenverzekering, als hoofdverzekering of als aanvullende verzekering, en al dan niet in het kader van een collectiviteit. De oorzaken van deze knelpunten zijn – anders dan het rapport suggereert – niet zozeer gelegen in de ingewikkelde wetgeving op het terrein van ziektekostenverzekering en de manier waarop onderlinge solidariteit is gedefinieerd en uitgewerkt, maar hangen veeleer samen met het huidige in Nederland bestaande duale stelsel van ziektekostenverzekering. Mensen zijn daarbij, al naar gelang hun arbeidsrechtelijke- of inkomenspositie, aangewezen op een ziekenfondsverzekering of een particuliere verzekering. Bij verandering van verzekeringsvorm kunnen zich dan acceptatieproblemen voordoen in de sfeer van de particuliere verzekeringen of kunnen er wijzigingen optreden in de premielast. De onderzoekers doen de aanbeveling een basisverzekering in te voeren om leeftijdsgrenzen te vermijden. Het kabinet heeft in het Regeerakkoord aangekondigd dat het zal bezien of het in het licht van vergrijzing en andere ontwikkelingen, wenselijk is om voor de langere termijn verdergaande aanpassingen van het verzekeringsstelsel voor te bereiden. Het kabinet streeft er naar nog in deze kabinetsperiode te komen met een notitie waarin bouwstenen worden aangedragen voor de gedachtevorming over de mogelijke vormgeving van het stelsel van ziektekostenverzekeringen.

Voorts wordt de aanbeveling gedaan om in de voorwaarden voor subsidieverlening het stellen van leeftijdsgrenzen aan de orde te stellen. Zoals ik in mijn brief over leeftijdsgrenzen in statuten en reglementen van 21 juni 1999 (TK, 1998–1999, 25 938, nr. 6) al heb gesteld is het beeld dat nog maar weinig organisaties ongerechtvaardigde leeftijdsgrenzen hanteren. Het beleid van overreding blijkt zijn vruchten af te dragen. Om die reden heb ik in die brief dan ook aangegeven het niet noodzakelijk te achten subsidievoorwaarden terzake te stellen. Ik zal mijn collegae verzoeken ook de weg van de overreding op te gaan.

Een tweetal aanbevelingen heeft betrekking op het onderwijs. De eerste houdt in dat het onderwijs meer gericht zou moeten worden op educatie en scholing aan alle groepen in de samenleving, in plaats van de nadruk te leggen op het klaarstomen voor een betaalde baan. De tweede aanbeveling heeft betrekking op de studiefinanciering die omgebouwd zou moeten worden tot een systeem van studievouchers.

In het voorstel voor de wet studiefinanciering 2000 wordt de leeftijdsgrens voor studiefinanciering opgerekt van 27 naar 30 jaar. Als knelpunt wordt genoemd dat ook na deze wijziging de hoge kosten van de opleidingen een drempel vormen voor deelname voor mensen die ouder zijn dan 30 jaar. In dit verband kan echter gewezen worden op de fiscale voorzieningen. Voor oudere studenten is het namelijk wel mogelijk studiekosten voor de belasting op te voeren als buitengewone lasten. Hiermee is een

belangrijke aftrekpost gegeven binnen het stelsel van de loon- en inkomstenbelasting.

Als mogelijke oplossing voor het knelpunt wordt het systeem van onderwijsvouchers genoemd. In het Hoger Onderwijs en Onderzoeksplan 2000 wordt voorgesteld om een experiment met vouchers te starten in het HBO. In september 2000 zal gestart worden met twee initiatieven en in september 2001 zal een breed experiment van start gaan. Twee jaar na de start van de experimenten zullen aanbevelingen voor verder vervolg worden gedaan. Verwacht wordt dat via het experiment voldoende expertise en ervaring wordt opgedaan om in de toekomst een goed afgewogen keuze te maken over een verdere flexibilisering van de bekostiging.

Verder wordt voor wat betreft de kunsten de aanbeveling gedaan dat de fondsen zich zouden moeten richten op beginnende in plaats van op jonge kunstenaars. Bij het door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen gesubsidieerde fonds voor de Beeldende kunst, Bouwkunst en Vormgeving worden geen leeftijdsgrenzen gehanteerd. Ook bij de overige door OC&W gesubsidieerde fondsen is dit het geval. Ook (beeldend-) kunstenaars ouder dan 65 kunnen vanzelfsprekend een subsidie toegekend krijgen. Voorwaarde is wel dat de betrokkenen als beeldend kunstenaar werkzaam moeten zijn. Weliswaar verstrekt het Fonds zogenaamde startstipendia aan kunstenaars die korter dan 2,5 jaar de academie hebben verlaten, daar tegenover staat echter dat werkbeurzen en basisstipendia alleen aangevraagd kunnen worden door kunstenaars die langer dan 2,5 jaar professioneel werkzaam zijn.

In de brief waarmee het rapport en het verslag van de conferentie aan mij zijn aangeboden doet het LBL zelf ook nog een viertal aanbevelingen. De eerste is het stimuleren van de totstandkoming van een theoretisch kader over leeftijdsdiscriminatie. Dat is een interessant idee, en het LBL heeft in zijn werkprogramma aangegeven een dergelijk kader te willen ontwikkelen. Het kader moet ertoe leiden dat op eenvoudige en eenduidige wijze kan worden vastgesteld of een leeftijdsgrens al dan niet gerechtvaardigd is. Ik wacht met belangstelling de resultaten van de werkzaamheden van het LBL in deze af.

Een volgend aanbeveling is een voorlichtingscampagne te ontwikkelen opdat ook de particuliere sector ervan doordrongen raakt dat anno 2000 leeftijdsgrenzen gerechtvaardigd moeten worden. De volgende aanbeveling ligt in het verlengde daarvan: «geef duidelijk aan op welke gronden leeftijdsgrenzen in de particuliere sector kunnen worden gerechtvaardigd». Het komt mij voor dat beide aanbevelingen pas goed uitgevoerd zouden kunnen worden als het eerder genoemde theoretisch kader gereed is. Daarbij past nog wel de kanttekening dat grondig bezien zou moeten worden of een voorlichtingscampagne wel een adequaat middel is, of dat er andere wegen zijn om het gewenste effect te bereiken.

Tot slot doet het LBL de aanbeveling te onderzoeken onder welke voorwaarden een wettelijk verbod op leeftijdsdiscriminatie bij het leveren van goederen en diensten tot stand kan komen. Op deze aanbeveling kom ik terug na de totstandkoming van het eerder genoemd theoretisch kader over leeftijdsdiscriminatie. Waar het hanteren van leeftijdsgrenzen bij goederen en diensten inderdaad niet gerechtvaardigd is, dienen deze vooralsnog langs de weg van overreding te bestreden te worden. Het LBL kan daar zelf een belangrijke rol in spelen, vanuit zijn subsidiabele taken.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
A. M. Vliegthart